

Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų vertybių programa, skirta LR politinėms partijoms. 2020 m. LR Seimo rinkimai

2020-09-15

Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmai – istoriškai seniausia ir didžiausia regioninė Lietuvos verslo savivaldos organizacija, susikūrusi prieš šimtą metų, veikianti visuose šalies regionuose. Bendradarbiauja su valstybės institucijomis, atstovauja bendruosius verslo ir ginanti savo narių interesus. Teikia paslaugas, skatina smulkaus ir vidutinio verslo plėtrą regioniniu lygmeniu ir verslo tarptautiškumą, vykdo valstybės deleguotąsias funkcijas. Lietuvoje veikiančios Rūmai yra europinio ir pasaulinio Rūmų tinklo, gyvuojančio jau ne vieną šimtmetį, dalis. Aktyviai dalyvauja Europinių verslo struktūrų – Eurochambres, SMEUnited, Baltijos šalių prekybos ir pramonės rūmų veikloje, bendruose europiniuose projektuose.

Įgyvendindami svarbią misiją – per verslo savivaldą bendradarbiauti su valstybės valdžia bei šiame dialoge būti socialiniu partneriu, Rūmai siekia ūkio bei visos valstybės gerovės ir deklaruoja šias vertybes.

1. Regionų plėtra ir netolygumų sumažinimas. Tinkamai įvertinti ir panaudoti atskirų regionų specifiką: išnaudojant pasienio artumo, turimų gamtos išteklių, istoriškai sukaupto pramoninio ir paslaugų potencialo ypatybes, transporto, žemės ūkio ir turizmo privalumus. Pagal tai skatinti investicijas ir ES lėšų skyrimą bei žmogiškųjų išteklių gebėjimų vystymą, darbo jėgos imigracijos skatinimą. Privalomai įteisinti specialius prioritetus, išryškinant ir įvertinat istorinius-etninius regiono aspektus. Siektina:

1. Gerinti verslo sąlygas regionuose, skatinti gyventojų užimtumą ir verslumą, perkvalifikavimą, infrastruktūros gerinimą (pvz. susisiekimas su apskričių centrais).
2. Teikti finansines paskatas investuojantiems į regionus.
3. Vystyti laisvas ekonomines / industrines zonas regionuose ir skatinti vietos investicijas jose, neskiriant visos zonos vienam ar keliems užsienio investuotojams (*Marijampolės atvejis*).

2. Mokesčių politika. Stabili ir prognozuojama mokesčių politika – ūkio plėtros ir konkurencingumo didėjimo kertinis ramstis. Perėjimas nuo pigia darbo jėga ir žema produkcijos kaina paremtos gamybos prie aukštesnės pridėtinės vertės prekių ir paslaugų kūrimo užtikrins ilgalaikį ekonomikos augimą. Mokesčiai neturi trukdyti augimą užtikrinantiems veiksniams – vietos ir pritrauktų investicijų didėjimui, darbo našumo ir tuo pagrįsto darbuotojų pajamų didėjimui. Subalansuoti mokesčiai – paskata piliečiams užsiimti skaidria ūkine veikla.

1. Labai svarbus ir esminis valstybės patikimumo kriterijus – tai mokesčių sistemos stabilumas. Turi būti išlaikomas bent pusės metų periodas iki įsigaliojant naujiems įstatymams ar poįstatyminiams aktams. Įstatymų leidyboje laikomasi šio termino, bet poįstatyminiai aktai įsigalioja valstybei patogių laikų.

2. Mokestinės bazės skaičiavimo supaprastinimas – mokestinėje teisėje yra daug poįstatyminių aktų, taikomų išimčių, tai ypatingai apsunkina verslo padėtį, siūloma mažinti administracinę naštą verslui ir iš esmės supaprastinti mokestinę bazės apskaitą.

3. Siūloma skatinti investicijas į verslą ir reinvestuojamam pelnui netaikyti pelno mokesčio tarifo. Estija ir Latvija taiko lengvatas kapitalo apmokestimui, todėl Lietuva pralaimi konkurencinėje aplinkoje kaimynams. Mokestinė aplinka sąlygoja augimą ir konkurencingumą, todėl mokesčiai / rinkliavos turi būti konkurencingi palyginus su kaimyninėmis valstybėmis.

4. Būtina skatinti darbdavių socialines iniciatyvas priimant Socialinių iniciatyvų įstatymą ir priskaityti patirtas išlaidas leidžiamiems atsiskaitymams. Valstybė, užtikrindama darbdaviams socialinių iniciatyvų įgyvendinimo bazę (įskaitant ir tam tikras lengvatas), suteiktų darbdaviui

galimybę savanoriškai sumažinti valstybės naštą socialinėje srityje. Taip būtų padidintos įmonių disponuojamos pajamos ir suteikiamos geresnės darbo sąlygos darbuotojams.

5. Būtina užtikrinti, kad „Ateities ekonomikos DNR“ plane numatyti projektai būtų labai atsakingai vertinami kuriamos pridėtinės vertės Lietuvos ekonomikai atžvilgiu, jie turėtų būti nukreipti į Lietuvos atsigavimą ir tolesnį augimą, skatinantį Lietuvos ekonomikos proveržį.

6. Ypatingą dėmesį skirti ir skatinti lietuviško kapitalo investicijas, suteikiant mokestines ir infrastruktūros paskatas.

7. Į paskatų sistemą taip pat įtraukti ir dideles įmones.

3. Eksporto plėtra.

Nedidelės ir atviros ekonomikos vystymosi variklis – prekių ir paslaugų eksportas. Šis prioritetas dar nėra tinkamai sureguliuotas teisės aktais. Mes pasisakome už Eksporto plėtros įstatymo parengimą ir priėmimą. Jis nustatytų eksporto vystymosi prioritetus, institucijų sąrangą, pokyčių užsienio rinkose valdymo ir susijusių paskatų atliepimo principus. Sektorinės paskatos atskirų sektorių plėtrai turi būti vertinamos eksporto stabilumo kriterijumi. Eksportą skatinantys instrumentai – parama verslo misijoms, mugėms, klientų atvykimai, reklaminės, įvaizdžio kampanijos ir kt. turi būti betarpiškai nukreipti verslui. Ekonominio atstovavimo tinklas – ataše, diplomatai ekonomistai savo veikla prioritetingose eksporto rinkose turi didinti šalies verslo žinojimą ir gebėjimus didinti parduodamos produkcijos apimtį. Valstybės užsienio politikos įvertinimas turi tiesiogiai priklausyti ir nuo ekonominės diplomatijos sėkmės vertinimo.

Eksporto galimybes stipriai riboja dabartinės krizės poveikis, ribojimai žmonių judėjimui. Mes pasisakome už tai, kad visose rengiamose antikrizinėse programose eksporto skatinimo priemonių paketas būtų šių programų pagrindas.

1. Reikalinga parengti valstybės eksporto plėtros strategiją, kuri būtų pritaikoma bet kuriam eksportuojančiam sektoriui, sričiai.
2. Kuo daugiau eksporto skatinimo priemonių nukreipti tiesiogiai į verslą.
3. Plėsti Lietuvos Respublikos komercijos atašė tinklą.
4. Gerinti Lietuvos ir verslo įvaizdį pasaulyje. Įsijungti į tarptautinius verslo paramos / informacijos tinklus.
5. Taikyti finansines ir ekonomines pastatas (subsидijas, lengvatas ir kt.) eksportuojančiam verslui.
6. Skatinti šalies (ES) įmones-gamintojas dalyvauti valstybinių užsakymų pirkimuose. Nuomonė, kad valstybei perkant pigiai per tarpininkus produkciją iš Tolimųjų rytų šalių, taupomi biudžeto pinigai, visiškai klaidinga, ne kartą paneigta parodydama, kad vietos gamintojai per mokesčius (įskaitant socialinius) ir užimtumą sukuria daug daugiau naudos šaliai nei pigūs įsigijimai. Visgi, valstybė išleidžia milijardus per viešuosius pirkimus ir dažniausiai pinigai iškeliauja iš šalies.
7. Skirti iki 100 proc. finansines paskatas įmonėms dalyvauti užsienio šalių parodose (kelionė, apgyvendinimas, stendo nuoma, įrengimas), verslo misijose (kelionė, apgyvendinimas, pasirengimas), produkto marketingui ir reklamai konkrečiose rinkose, individualiems vizitams pas užsienio šalių tikslinius partnerius, skirtus naujų produktų pardavimui ar esamų pardavimų apimčių padidinimui.
8. Skirti finansines paskatas potencialių klientų – Lietuvoje pagamintos produkcijos pirkėjų – atvykimo į Lietuvą, apgyvendinimo išlaidoms, vietos transporto išlaidoms.
9. Taikyti kitas priemones, kurias panaudojus Lietuvos įmonės ir prekių ženklai galės konkuruoti tarptautinėse rinkose, būti žinomi ir matomi, auginti mūsų šalies eksportą.
10. Siūlome į finansinių paskatų eksportuojančioms įmonėms įtraukti ir dideles įmones, gaunant papildomą finansavimą ar pagalbą, didelės įmonės galėtų taip pat greičiau ir efektyviau plėsti eksporto geografiją, o pasiekus sėkmę, pridėtinė vertė grįžtų ir valstybei per didesnę mastą.
11. Užtikrinti ekonomikos, įskaitant ir eksporto, skatinimo ar paramos priemonių tęstinumą. Nuolat keičiantis rinkos sąlygoms verslui ypatingai svarbu tai, kad galėtų pasinaudoti

finansine paskata, kuomet yra poreikis, nelaukiant konkrečios priemonės projektinių paraiškų šaukimo. Reikalavimas dėl įmonės pajamų procentinio pasiskirstymo (daugiau nei 50 proc. pajamų turi būti iš įmonės pagamintos produkcijos) apriboja įmonių, kurių veiklos spektras yra ne tik gamyba galimybes modernizuotis ir skaitmenizuotis, siūlome šį kriterijų mažinti bent jau iki 30 proc.

12. Vystyti prekinį kreditų draudimo sistemą, įgalinant iš tikrųjų padėti eksportuojančiam (ir ne tik) verslui. Reikia padėti gauti prekinį kredito draudimą toms įmonėms, kurių reitingas dėl pasaulinės pandemijos, šalies vertinimo, suprastėjusių ūkio sektoriaus rodiklių nukentėjo ir padidinti draudikų pasitikėjimą drausti būtent tokių Lietuvos įmonių atidėtus mokėjimus. Jei, dėl suprastėjusių reitingų, nebus sudaromos draudimo sutartys, tai nukentės Lietuvos verslas ir valstybės garantija nepasitarlaus įmonių veiklos tęstinumui, kapitalo pakankamumui ir likvidumui palaikyti, ji pasitarlaus draudimo bendrovei. Siūlome nustatyti ir su draudimo bendrovėmis suderinti specialias lengvatines sąlygas Lietuvos įmonių atidėtų mokėjimų draudimui, kuriam gali būti taikoma valstybės garantija.

4. Socialinė ir ekonominė partnerystė. Valstybės finansinius išteklius ir ekonominį potencialą kuria verslas. Verslo nuomonė turi būti išgirsta ir rengiant viešųjų išteklių skirstymo programas. Partnerystė su verslu per asocijuotas verslo bendruomenės struktūras yra būtina sąlyga rasti optimaliausius ir palankiausius sprendimus žmonių ekonominei ir socialinei gerovei užtikrinti. LR Seimas ir Vyriausybė realiai veikiančiais ir atsakingais susitarimais bei įstatyminėmis nuostatomis gali užtikrinti verslo ir socialinį dialogus su verslo asocijuotomis organizacijomis sprendžiant svarbius socialinės-ekonominės reikšmės klausimus regionuose ir nacionaliniu mastu.

5. Valstybės žmogiškųjų išteklių, gamtos ir materialaus turto racionalus valdymas. Valstybė, pasitelkdama kompetentingiausias specialistus, turi įvertinti šalies turimą žmogiškųjų išteklių, gamtos ir materialaus turto potencialą. Įmonės turi savo kasmetinį balansą, valstybė tokio apjungiančio bendro dokumento neturi. Tai atspindi dar nebrandžios valstybės vystymosi stadiją. Priklausomai nuo politikų ar net atskirų vadovų valios nevyksta plėtros procesai ar reikalingos reformos. Dažnai matomos ir net trumpalaikiuose ekonominės raidos procesuose pastebimos žalingų sprendimų neigiamos pasekmės, už kuriuos neprisiimama nei politinė, nei administracinė atsakomybė. Kenksmingą populistinį neatsakingumą ir atsakomybės imitavimą turi pakeisti naudos ir kaštų analizė pradiniam planavimo etape ir poveikio ilgalaikėje perspektyvoje matymas.

6. Aplinkos apsauga. Pasisakome už subalansuotą aplinkosaugines iniciatyvas, neigiamai neįtakojančias įmonių konkurencingumą. Ligšioliniuose programavimo laikotarpiuose didžiulės lėšos buvo skirtos sąvartynų sutvarkymui, vandentvarkai. Tačiau surinktas ir surūšiuotas atliekas perdirba ir pateikia naujam vartojimui perdirbimo įmonės. Dėmesio tokių perdirbimo pajėgumų sukūrimui nebuvo skirta per visus programavimo laikotarpius. Kiekviena atliekų rūšis – plastikai, tekstilė, statybinis laužas ir kt. turi savo susidarymo, susikaupimo ir perdirbimo specifiką. Visoms joms turi būti numatytas „žiedinės ekonomikos“ principas – pilnas perdirbimas ir sunaudojimas. Ir artimiausias uždavinys – sukurti gamybinius perdirbimo pajėgumus toms atliekų rūšims, kur jų nepakanka. Aplinkosaugai skirtų lėšų programavimo procesą būtina įtraukti verslo kompetentingus specialistus.

1. Formuojant ir rengiant klimato kaitos valdymo politiką Lietuvoje, ypatingą dėmesį skirti verslo galimybėms įgyvendinti užsibrėžiamus tikslus ir rodiklius, jo konkurencingumui ir paramos programoms, kurios reikalingos technologiniam įmonių, ypatingai, pramonės atnaujinimui.
2. Sukurti žiedinės ekonomikos principų atitinkančios gamybos skatinimui reikalingus finansinius / ekonominius instrumentus.
3. Iš esmės peržiūrėti ir parengti naują pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo sistemą, parengti naujos redakcijos pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymą, užtikrinant skaidrumą, visų procese dalyvaujančių šalių atsakomybę ir efektyvią kontrolę.
4. Sukurti finansines ir / ar ekonomines paskatas verslo įmonėms atliekų surinkimo, tvarkymo, perdirbimo ir kituose sektoriuose (pvz.: verslams kurie fasuoja bet kokią produkciją), kurių

atsiperkamumas yra menkas ir neskatina verslo investuoti, tačiau aplinkosauginis efektas būtų ženklus. Finansavimas turi būti skiriamas ir didelėms įmonėms.

5. Skirti gamybos įmonėms (įskaitant ir dideles įmones) dalinį finansavimą prevencinių aplinkos apsaugos projektų įgyvendinimui, pvz.: oro taršos ir kt.
6. Skatinti žaliųjų inovacijų taikymą ir žaliuosius viešuosius pirkimus.
7. Skatinti elektronikos gaminių pritaikymą pakartotiniam vartojimui, skelbiant tokios įrangos pardavimo aukcionus.
8. Parengti tekstilės, maisto atliekų tvarkymo sistemos teisinį reguliavimą, sukurti mechanizmą tai atlikti.
8. Nuo ankstyvojo amžiaus ugdyti vaikus, šviesti visuomenę ir kelti jos sąmoningumą aplinkos apsaugos srityse, skatinti teisingai rūšiuoti pakuočių ir kitas atliekas, parodant šio rūšiavimo naudą.
9. Didinti alternatyvių energijos šaltinių gamybą ir panaudojimą.

7. Logistikos ir transporto sektoriaus konkurencingumo užtikrinimas. Lietuva garsėja kaip tranzito valstybė Rytų – Vakarų tranzitiniuose pervežimuose. Labai išplėtotas krovininio autotransporto tarptautiškumas. Sektoriaus veiklą įtakoja rizikos faktoriai: tebesitęsianti žmonių judėjimo ribojimo krizė. Tarptautinė padėtis kaimyninėje valstybėje, kelianti politinio krovinių sustabdymo riziką bei Europos Sąjungos priimti reguliavimai krovininių automobilių ir jų vairuotojų mobilumui. Transporto konkurencingumo tarptautiniu lygiu išlaikymas ir jo sukuriama ekonominė vertė valstybei išlaikymas – svarbus valstybės institucijų veiklos prioritetas. Turi būti efektyvinamos Lietuvos geležinkelių teikiamos paslaugos atsižvelgiant į verslo poreikius, mažinami teikiamų paslaugų įkainiai. Reikia palaikyti vidaus ūkio subjektus, teikiančius susisiekimo paslaugas. Šiuo metu Lietuvoje vykdomas Konkurencijos tarybos tyrimas ir skelbiami sprendimai dėl liberalaus patekimo į tolimojo susisiekimo maršrutais keleivių vežimo rinką visgi nedidina konkurencingumo galutiniam vartotojui-keleiviui, o sudaro prielaidas “kabinetiniam” rinkos persikirstymam didelio kapitalo ar ofšoruose registruotiems rinkos dalyviams eliminuoti rinkoje dirbančias Lietuvos įmones. Pastebima, kad ES reikalavimai / normos Lietuvoje interpretuojamos daug griežčiau nei kitose ES valstybėse, tokiu būdu taip pat nepalaikomos nacionalinės įmonės. Miestų, ypač sostinės, visuomeninis transportas yra labai tampriai susijęs su gyventojų evakuacijos procesais iškilus saugumo pavojui - reikėtų atlikti tyrimą dėl nacionaliniam saugumui daromos įtakos Lietuvoje pradėjus veikti neaiškaus kapitalo įmonėms, teikiančioms visuomeninio keleivinio transporto paslaugas.

8. Energetikos išteklių kainų optimizavimas. Energetika kaip būtinas visos valstybės bei jos gyvybiškų funkcijų užtikrinimo resursas turi skatinti ekonomikos efektyvumą, bet nebūti priemone grandininiam kainų kilimui. Turi būti pasiekta ekonomiškai konkurencinga kaina gyventojams ir ūkio subjektams. Atsinaujinančių energetikos resursų panaudojimo plėtra turi būti užtikrinta turimais resursais ir galimybėmis subalansuotai plėtrai.

Dėl atsinaujinančių energijos generavimo šaltinių įrengimo skatinti visas verslo sritis nepriklausomai nuo pobūdžio.

9. Atvykstamojo turizmo sektoriaus skatinimas. Šiuo metu atvykstamojo turizmo sektorius patiria ypatingą žalą dėl Covid – 19 pandemijos, todėl reikalinga imtis kuo skubesnių priemonių šio sektoriaus verslo palaikymui ir atstatymui.

Siūlome:

1. Eksperto įstatymu įteisinti Lietuvos atvykstamąjį turizmą, kaip generuojantį aukštos pridėtinės vertės paslaugų eksporto srautus, ir numatyti šiam sektoriui atitinkamas skatinimo priemones. Viešbučių pajamas, gaunamas iš užsienio šalių klientų, priskirti eksportui.

2. Taikyti nuo 5 -9 proc. PVM tarifą viešbučių paslaugoms.

3. DNR plane ir ES lėšomis finansuojamose programose numatyti viešbučių sektoriui lėšas, skirtas saulės energetikos ir kitos žalios energetikos technologijų diegimui, technologinės paslaugų teikimo įrangos, kuri sumažintų kontaktų skaičių, diegimui, viešbučių renovacijai, kad būtų palaikomas tinkamas paslaugų lygis, nes viešbučių būklė ypatingai sąlygoja šalies įvaizdį.

4. Sumažinti PVM tarifą iki 9 proc. viešojo maitinimo įmonėse pagamintam maistui, kaip yra daugumoje ES šalių.

5. Ekonomikos ir inovacijų ministerijoje įsteigti Turizmo ir viešbučių departamentą, įskaitant visus valstybiniam reguliavimui reikalingus padalinius.

6. Parengti Lietuvos turizmo ir viešbučių sektoriaus likvidumo programą ir priemonių planą 2020-2024 metams, numatyti reikalingas lėšas valstybės biudžete ir ES paramos priemones. Tokios programos nebuvimas sąlygoja tik trumpalaikių priemonių taikymą.

7. Didinti Lietuvos pasiekiamumą taikant įvairias rinkodaros priemones, kurios leistų padidinti turistų, atvykstančių į Lietuvą, skaičių.

10. Darbo jėgos išteklių užtikrinimas. Turi būti skatinamas dialogas tarp darbdavių ir darbuotojų, prioritetas teikiamas darbdavio ir darbuotojo (arba darbuotojų kolektyvo) dvišaliams susitarimams dėl darbo santykių reguliavimo. Taikyti priemones, kurios užtikrintų darbuotojų vietinį mobilumą bei skatintų užimtumą, o ne buvimą išlaikytiniu. Įgyvendinti kokybiškas pameistrystės bei mokymosi darbo vietoje programas, siekiant didinti jaunimo galimybes įsidarbinti. Užtikrinti darbo santykių šalims teise susitarti dėl mokymų ir kvalifikacijos kėlimo laiko bei apmokėjimo. Priklausomai nuo poreikio plėsti socialinių paslaugų darbuotojams neapmokestinamų mokesčiais apimtis ar jas koreguoti.

11. Aukštojo mokslo studijų, profesinio mokymo poreikių subalansavimas ir kokybės gerinimas. Studijų programos ir specialistų rengimas turi būti grindžiamas valstybės plėtros poreikiais. Kaip sudėtinė šios sistemos dalis turi būti sudaromas mažiausiai keturių metų laikotarpiui specialistų poreikis ūkio šakoms. Tam visų pakopų specialistų rengimo institucijos turi bendrauti su asocijuotų verslo struktūrų atstovais. Pritaikyti mokymo ir studijų programas prie numatomo prognozuojamo poreikio rinkoje. Besimokančiųjų ir, atskirais atvejais, dėstytojų praktikos turi būti neatsiejama bei vertinama studijų dalis ir finansuojama valstybės. Inovacijų politika – verslo konkurencingumui užtikrinti turi būti grindžiama aukščiausio lygmens specialistų rengimu. Svarbiu faktoriumi galėtų būti užsienio, ypač iš kaimyninių valstybių, jaunų žmonių pritraukimas studijoms bei pabaigus jas, skatinimas pasilikti dirbti Lietuvoje. Kaip viena iš svarbių studijų formų skatinti jungtines studijas, tarp jų ir doktorantūros, kaip priemonę tarptautinei mokslo, studijų ir verslo integracijai. Mes siekiame didinti asmenų, besimokančiųjų pameistrystės būdu skaičių technologinės krypties mokymo programose. Tam sukurti efektyvius ir nuolatinius finansinius paskatų mechanizmus įmonėms.

1. Tobulinti asmenų priėmimo į aukštojo mokslo studijas sistemą.
2. Plėtoti jau pradėtą diegti tikslinių (specialiųjų) stipendijų skyrimo priemonę atskirų studijų krypčių patrauklumo didinimui.
3. Peržiūrėti „krepšelio“ principu grindžiamos studijų finansavimo metodikos efektyvumą.
4. Tęsti aukštųjų mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų tinklo optimizaciją.
5. Didinti finansavimą mokslinių taikomųjų tyrimų plėtojimui kolegijiniame sektoriuje.
6. Formuoti regioninius specialistų rengimo klasterius įtraukiant universitetus, kolegijas, profesines mokyklas ir asocijuotas verslo struktūras. Skirti lėšas klasterių veiklai.
7. Parengti ir realizuoti nacionalinę, valstybės lėšomis finansuojamą kolegijų dėstytojų, profesinių mokyklų mokytojų praktinių dėstomo dalykų įgūdžių atnaujinimo (stažuočių) programą.
8. Didinti verslo poreikių atstovavimą ir įtaką studijų kokybės vertinimo centro veikloje, įtraukiant į studijų krypčių kokybės vertinimą didesnę skaičių verslo atstovų ir ekspertų grupes.
9. Tobulinti aukštųjų mokyklų (universitetų ir kolegijų) baigiamųjų darbų organizavimo tvarką.
10. Didinti asmenų, besimokančiųjų pameistrystės būdu skaičių technologinės krypties mokymo programose.
11. Skatinti mokymąsi realioje darbo vietoje pameistrystės būdu sukuriant nuolatinius finansinius paskatų mechanizmus įmonėms, skiriant subsidijas pameistrių ir meistrų darbo užmokesčio sąnaudoms.
12. Plėtoti neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi sistemą.

(Lietuvos savivaldybės menkai vykdo LR neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymo bei Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2016-2023 metų plėtros programos nuostatas ir neskiria arba skiria nepakankamai lėšų joms įgyvendinti. Savivaldybės skiriančios lėšas, deja, bet menkai atsižvelgia į plėtros programos nuostatą, jog prioritetinga veikla yra darbo rinkai reikalingų suaugusiųjų bendrųjų kompetencijų ugdymas. Dažniausiai yra skiriamos lėšos įvairių hobių ir saviraiškos priemonių radimui ir vystymui (pvz.: sporto, šokių mokymo programos).

12. Ekonominės diplomatijos efektyvumo užtikrinimas. Suprantame, kad yra būtini valstybės institucijų glaudesni ryšiai ir betarpiškas bendravimas su verslo organizacijomis. Subalansuotas ir naudingas bendradarbiavimas su kaimyninėmis valstybėmis turi būti pagrįstas ekonominiu naudingumu.. Lietuvos tikslinės eksporto rinkos nustatomos ir eksportas skatinamas pagal įmonių kuriamą pridėtinę vertę. Nustatyti vidutinio laikotarpio ekonominio bendradarbiavimo su pasirinktomis prioritetingomis valstybėmis kryptis. Rengiant atstovavimo prioritetus, labai stiprus turi būti verslo asocijuotų organizacijų balsas.

Mes palaikome papildomų žmogiškųjų išteklių skyrimą ekonominės diplomatijos veiklai. Ekonominės diplomatijos efektyvumas turi būti vertinamas periodiškai, kiekybiniais ir kokybiniais rodikliais. Ekonominio bendradarbiavimo srityje prioritetą teikiame pastangoms paskatinti SVV įmonių prekių ir paslaugų eksportą. Suprantame, kad tvari prekybos politika neatsiejama nuo palankių sąlygų elektronei prekybai sudarymo, ekonomikos „žalio kurso“ principai taikytini visoms ekonominių mainų šalims

13. Skaitmenizacijos plėtros ir kibernetinės saugos užtikrinimas. Visos gyvenimo sritys yra įtakojamos skaitmenizacijos procesų. Gyventojų kompiuterinis raštingumas didėja. Lietuvos verslas demonstruoja pasaulinio lygmens konkurencingumą. Ženkli dalis užsienio investicijų pritraukiama dėl IT specialistų potencialo buvimo ir galimybių jam didėti. Tam išlaikyti reikalinga ilgalaikė strategija, kuri būtų paremta ne tik užsienio kapitalo, bet ir atitinkamo lygmens valstybės investicijomis. Užtikrinti visuomenės ir, ypač viso verslo, kibernetinę saugą techninėmis priemonėmis ir didinti specialistų kompetencijas iki reikiamo lygmens.

14. Investicijų plėtra.

Tiesioginių užsienio investicijų pritraukimas bei išlaikymas – valstybės prioritetas. Būtina siekti investicinės bei verslo aplinkos gerinimo srityje tapti konkurencingiausia šalimi regione;

Skatinti tiek užsienio, tiek vietines investicijas į didelę pridėtinąją vertę kuriančią modernią pramonę. Išnaudoti LEZ ir pramonės parkų, infrastruktūros potencialą Lietuvos regionuose.

Sudaromos tolygios sąlygos skatinti investicijas ir vietinio kapitalo sąskaita. Lengvinamos sąlygos teritorijų planavimo ir leidimų išdavimui. Kaip pagrindinis faktorius siekiantis skatinti investicijas bus vertinamas įmonių konkurencingumo didinimas regione ir pasaulyje. Bus taikomas „0“ tarifas pelno ir jo reikiamos dalies panaudojimo investicijoms visų sričių gamybos ir plėtros projektų įgyvendinimui.

15. Žiedinės ekonomikos, bioekonomikos ir Ketvirtosios pramoninės revoliucijos eigos užtikrinimas.

ES institucijų dėmesio dėka žiedinės ekonomikos idėja tapo visapimančiu aplinkosaugos projektu. Žiedinė ekonomika veikia keliais lygmenimis - įmonėje, tarp įmonių, tarp įmonių ir vartotojų, tarp vartotojų, tarp įmonių ir mokslo institucijų. Taip pat šiame procese labai svarbų vaidmenį vaidina ir viešojo sektoriaus institucijos. Žiedinė ekonomika teikia naujas galimybes, todėl būtina transformuoti valstybių, jų regionų ir miestų ekonominę struktūrą ir padaryti ją tvaresnę, prisidėti prie klimato kaitos mažinimo tikslų įgyvendinimo ir pasaulio išteklių išsaugojimo. Tai suteiktų konkurencinį pranašumą smarkiai besikeičiančiame pasaulyje.

Žiedinės ekonomikos svarba pramonei didėja. Pereinant prie žiedinės ekonomikos yra galimybė didinti regionų patrauklumą investicijoms, didinti pridėtinę vertę ir darbo vietų kūrimą bei paskatinti inovacijas. Ekonominės veiklos vykdytojai turėtų siekti naudoti antrinių žaliavų vidaus rinkos teikiama nauda.

Tvari plėtra yra visos visuomenės dalyvių atsakomybė ir labai priklauso nuo vartotojų ir gyventojų pasirinkimų. Pasiiekti tvarumą galima tik integruojant tris aspektus: ekonominį, socialinį ir aplinkosauginį. Politikos formuotojai turėtų įmonėms sudaryti palankią verslo aplinką naujovėms, investicijoms, prekybai ir atverti rinką tokių produktų vartojimui.

Bioekonomika tampa vis aktualesnė ES mastu ir ypatingai žaliosios ambicijos kontekste. Darni bioekonomikos plėtra garantuotų ne tik didesnę ekonominę aktyvumą ir didesnę pridėtinę vertę kūrimą regionuose, bet ir užtikrintų deramą socialinę raidą. Klimato kaitos ir aplinkosaugos problemų sprendimo ambicijos Lietuvos regionuose gali ir turi tapti pagrindiniu ekonomikos varikliu.

Būtina:

- Remti žiedinės ekonomikos procesų vystymą visuose galimuose ekonomikos sektoriuose.
- Teikti prioritetą siekti tvarumo žingsnis po žingsnio, suprantant ilgalaikius iššūkius, kai yra daug neaiškumo kol naujos kuriamos technologijos įgalins tvarumo ir žiedinės ekonomikos sprendimus.
- Siekti didinti žiedinės ekonomikos rodiklį, skatinti mokslininkų įsitraukimą į mokslinius-inovacinius tyrimus ir technologijų kūrimą. Siekdami paskatinti verslą taikyti žiedinės ekonomikos principus.
- Palaikyti žiedinę ekonomiką skatinančias iniciatyvas, kurias verslas remia savanoriškai. Iniciatyvos turi būti sistemingos. Kurti nuosekli jų strategija, siekiant išvengti tik fragmentiškų veiksmų.
- Siekti, kad rinkoje būtų tik aukštos kokybės, perdirbami gaminiai ir lengvai perdirbamos pakuotės, tai vienas iš esminių Žiedinės ekonomikos principų.
- Prioritetas turi būti teikiamas pakartotinai naudojamoms pakuotėms ir toms, kurios yra lengvai perdirbamos.
- Siekti nustatyti bendrą plastikinių gaminių ir pakuočių rinkos viziją Europoje, ES lygmeniu turėtų būti nustatytas atliekų nebelaikymo atliekomis kriterijus plastiko atliekų srautui. Kuriant antrinių žaliavų rinką, ypatingai svarbu žinoti žaliavų kokybę, siekiant užtikrinti naujai pagamintų, ypač su maistu besiliečiančių gaminių, cheminių medžiagų saugumo ir sveikatos apsaugos reikalavimus.
- Tinkamai informuoti vartotojus ir visą visuomenę apie kitokią vartojimo koncepciją – mainų koncepciją, kaip atliekų susidarymo prevenciją.

Ketvirtosios pramonės revoliucijos banga skatina skaitmenizuoti gamyklas. Keičiasi verslai ir jų modeliai. Vyks didžiuliai pokyčiai darbo rinkoje. Įvertinant tai, kad labai trūksta kvalifikuotų specialistų, skaitmeninimas yra vienintelis kelias, jei norime išlikti konkurencingi Europos rinkose. Besikeičiančiose pramonės įmonėse žmonės, turintys skaitmeninių įgūdžių ir kompetencijų, tampa didele vertybe. Todėl dirbančiųjų kvalifikacijos kėlimas ir perkvalifikavimas yra labai svarbus jau šiandien. Jiems, kaip ir naujai į pramonę žengiantiems jauniems žmonėms, būtina įgyti naujų, tinkamų kompetencijų arba keisti / tobulinti jau turimą kvalifikaciją.

Būtina Vyriausybei kartu su verslo asocijuotomis struktūromis parengti konkrečių priemonių planus. Jų įgyvendinimas bus kontroliuojamas vadovaujantis kontrolės rodikliais.

16. Globalios Lietuvos išteklių panaudojimas. Modernioje ekonomikoje ir išsivysčiusių valstybių pasaulyje valstybių teritorijas ir tautines bendruomenes skiriančios atstumai yra svarbūs, tačiau nėra lemiantys. Ženkli pastarųjų dešimtmečių laikotarpio šalies piliečių emigracija bei naujos kartos

atsiradimas suformavo ekonomiškai stabilią Lietuvos piliečių, tautiniu pagrindu ar kitaip susijusių žmonių grupę. Todėl jie laisvanoriškai bus skatinami socialiai ir ekonominiu pagrindu integruotis į Lietuvos Valstybės gerovės kūrimą.